

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19
ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์

Factors Influencing Household Debt Burden During the COVID-19 Situation
of Farmers in Sakaeprong Sub-district, Buriram Province

กานต์มณี การินทร์

Kanmanee Karin

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

E-mail: insignmind1208@gmail.com

Received January 26, 2022; Revised February 25, 2022; Accepted May 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร โดยเป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรในแต่ละครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จำนวน 292 คน การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) การใช้แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ 2) การสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือน 10,001-15,000 บาทเป็นภาระหนี้สินเพื่อการอุปโภคและบริโภค มีการกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบ ระยะเวลาโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ปี มีแนวโน้มของภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด 19 สูงขึ้น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรมากที่สุด โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ควรส่งเสริมการสร้างวินัยทางการเงินโดยการจัดอบรมสัมมนา อบรม และจัดโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการสร้างวินัยทางการเงินในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการรู้จักประเมินสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง การจัดสรรเงินออมและข้อระวังในการใช้จ่ายหรือการก่อหนี้

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน; โควิด 19; เกษตรกร

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study factors influencing farmers' household debt burdens and 2) to suggest guidelines for promoting financial discipline to solve the problems of household debt burdens of farmers. This research is mixed research. The sample group used in this research was the population in each farmer's household in Sakaeprong Sub-district, Mueang Buriram District. There were 292 people. Data collection was divided into 2 phases: 1) the use of questionnaires, using a simple sampling method, and quantitative data analysis, the statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression, and 2) group discussion, with 6 people selected with purposive sampling and using qualitative data analysis. The results revealed that 1) farmers are burdened with household debt expenses each month of 10,001–15,000 baht. It is a debt for consumption. There was borrowing from credit sources in the system. The average duration is less than 1 year, and there is a tendency for the household debt burden in the situation during COVID-19 to increase. The economic factor was the factor that had the greatest influence on farmers' household debt burden. It was statistically significant at the 0.05 level, and 2) there should promote financial discipline by organizing training, seminars, campaigns, and organizing projects to be concrete for people in the community to see the benefits of financial discipline in various ways including knowing how to assess their own financial situation, allocating savings and caution in spending or incurring debt.

Keywords: Household Debt; COVID-19; Farmers

บทนำ

จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการชะลอตัว ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยหลายอย่าง เช่น การออมเงิน การลงทุน การผลิต หรือแม้แต่การบริโภค เป็นต้น ตลอดจนการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐบาลในช่วงสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาในประเทศไทย หรือโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อวัฏจักรของธุรกิจ (Business Cycle) รวมไปถึงภาระหนี้ของภาคครัวเรือนอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาระหนี้ครัวเรือนของภาคการเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งภาพใหญ่ของความเปราะบางของครัวเรือนเกษตรกรไทย

ต่อวิกฤติโควิด-19 ครั้วเรือนเกษตรถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติครั้งนี้ ผ่านปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศอย่างชัดเจน (วิชญ์ อรรถวานิช และคณะ, 2562)

จากการสำรวจของศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่า ภาวะหนี้สินของประชาชนในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 มีระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 นั้น ทำให้กระแสรายได้และสถานะทางการเงินของครัวเรือนบางกลุ่มย่ำแย่ลง ซึ่งข้อมูลหนี้ครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2563 นั้น อยู่ที่ร้อยละ 89.30 และคาดว่าในปี พ.ศ. 2564 หนี้ครัวเรือนไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 89.0-91.0 ต่อ GDP และคาดการณ์ว่าหลังวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 จะมียอดการกู้ยืมเงินที่เพิ่มขึ้น ทั้งที่เป็นผู้กู้รายย่อยจากปัญหาด้านรายได้ และผู้กู้รายย่อยในการประกอบธุรกิจ โดยที่ความสามารถชำระหนี้ถดถอยและมีการออมที่ต่ำลงอีกด้วย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาและลงสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ในเขตตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นตำบลที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองบุรีรัมย์ มากที่สุด คือ จำนวน 3,309 ครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) อีกทั้งยังเป็นตำบลที่เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังมีฐานะที่ยากจน และมีการหนี้ครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งหนี้สินในรูปแบบของการกู้ยืมเพื่อการบริโภค การลงทุน และหนี้สินเพื่อที่อยู่อาศัย เป็นต้น และแต่ละครัวเรือนมีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย เพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 50 จากช่วงก่อนสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 โดยมีรายได้ที่ลดลงอันเนื่องมาจากการโดนเลิกจ้าง การหยุดพักงานชั่วคราว และการปิดกิจการชั่วคราว เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ ศิริินภา โภคาพานิชย์ และสัญญา เคนาภูมิ (2560) พบว่า การบริโภคนิยมหรือการบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงเกินฐานะ เป็นสาเหตุของการเกิดภาวะหนี้สิน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุริยะ หาญพิชัย (2563) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้ครัวเรือน แต่จากงานวิจัยดังกล่าวยังขาดการนำมาเชื่อมโยงในสถานการณ์ช่วงโรคระบาดโควิด-19 อีกทั้งผู้วิจัยยังมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะหนี้ครัวเรือน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์ในสถานการณ์ช่วงโควิด 19 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน

หนี้ครัวเรือน คือ ภาระทางการเงินของภาคครัวเรือนอันเกิดจากการก่อหนี้โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเก็บข้อมูล เพื่อนำมาจับจ่ายใช้สอยในครัวเรือน หากครัวเรือนเห็นว่าผลตอบแทนจากการนำเงินไปลงทุนมากกว่าต้นทุนการกู้ยืมก็อาจทำการก่อหนี้เพื่อนำมาลงทุนได้เช่นเดียวกัน

ภาระหนี้ครัวเรือนไทย

โสมรัตน์ จันทรัตน์ และ คณะ (2563) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับครัวเรือนเกษตรไทยในวิกฤติโควิด-19 พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจและการเงินที่แตกต่างกันส่งผลทำให้ผลกระทบจากวิกฤติครั้งนี้แตกต่างกันระหว่างครัวเรือน โดยในภาพรวมครัวเรือนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อรายได้ นอกภาคเกษตรเป็นอันดับแรก ตามมาด้วยรายได้ในภาคเกษตร ซึ่งครัวเรือนในภาคใต้ ให้ความสำคัญมากกว่าภาคอื่น ๆ โดยรวมร้อยละ 75 ของครัวเรือนมีแรงงานตกงาน หรือถูกลดเวลาทำงาน โดยมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคเหนือ และภาคใต้ (ร้อยละ 90) ตามมาด้วยภาคอีสาน (ร้อยละ 75) และต่ำสุดในภาคกลาง (ร้อยละ 70) และโดยเฉลี่ย 1.5 คนต่อครัวเรือน โดย ร้อยละ 60 ของครัวเรือน มีแรงงานตกงานมากกว่า 1 คน และ ร้อยละ 9 ของครัวเรือนมีแรงงานตกงานย้ายมาจากต่างจังหวัด แรงงานที่ตกงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการมากที่สุด (ร้อยละ 50) ตามมาด้วยภาคเกษตรและก่อสร้าง โดยแรงงานในภาคใต้ มาจากภาคบริการสูงที่สุด ส่วนภาคเหนือและอีสาน มีแรงงานมาจากภาคก่อสร้างสูงกว่าภาคอื่น ๆ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ณ ขณะนี้ครัวเรือนเกษตร มีแรงงานที่พร้อมทำงานจำนวนมาก โจทย์ที่สำคัญนอกเหนือจากการเยียวยาที่ทั่วถึงและเพียงพอ คือจะทำอย่างไรที่จะพลิกวิกฤติเป็นโอกาส และเปลี่ยนให้แรงงานเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และภาคเกษตรไทยในระบบเศรษฐกิจหลังโควิด-19

อย่างไรก็ตาม เสาวณี จันทะพงษ์, ประภัสสร เพ็ญน้อย และ สุพิชา พันธเสน (2564) กล่าวว่า หนี้สินครัวเรือนไทยอยู่ในระดับที่สูงของระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย ในระดับจุลภาคสะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนจะมีเงินออมอยู่ในระดับที่ต่ำสำหรับใช้ในอนาคต หากระดับครัวเรือนไม่สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ จะส่งผลให้รัฐต้องเพิ่มสวัสดิการสังคม ซึ่งจะสร้างภาระทางการคลังของประเทศ และในที่สุดจะเป็นปัจจัยที่ทำให้การขยายตัวของการบริโภคและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะข้างหน้าชะงักได้ รวมทั้งต่อประสิทธิภาพของมาตรการในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดย ณ ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2564 หนี้ครัวเรือนไทยทั้งระบบมีจำนวน 14.13 ล้านล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้ระยะสั้นเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้และครัวเรือนแบกรับภาระจ่ายหนี้พ่วงส่งสูง โดยหนี้สินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์และจักรยานยนต์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยวิกฤติโควิด-19 ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนของหลายประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขยับสูงขึ้น โดยของประเทศไทยมีระดับที่สูงขึ้นมากจากทั้งมูลหนี้ที่เพิ่มขึ้นและเศรษฐกิจที่หดตัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ภาวะหนี้ครัวเรือนไทยในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 นั้น จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้ระยะสั้น เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้และครัวเรือนแบกรับภาระจ่ายหนี้ผ่นส่งสูงหากระดับครัวเรือนไม่สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ จะส่งผลให้รัฐต้องเพิ่มสวัสดิการสังคม เพื่อเยียวยาผลกระทบดังกล่าวในอนาคต ซึ่งมีผลทำให้การขยายตัวของการบริโภคและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะข้างหน้าชะงักได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือน

จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนได้ ดังนี้

ปัจจัยด้านทัศนคติ

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือความเชื่อทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ซึ่งทัศนคติสามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการจากประสบการณ์ ทัศนคติถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ทัศนคติเชิงบวก เชิงลบ และทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็น ซึ่งการที่บุคคลจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ออกมานั้นย่อมมีผลมาจากทัศนคติ อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ นั้น ปัจจัยด้านทัศนคติย่อมเป็นตัวกำหนดแนวทางพฤติกรรมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่น หากบุคคลจะสร้างภาระหนี้สิน บุคคลนั้นย่อมมีทัศนคติความต้องการที่จะสร้างภาระหนี้สินด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ สุริยะหาญพิชัย, เฉลิมพล จตุพร และ วสุ สุวรรณวิหค (2563) พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร และยังพบว่า ปณิธาน รณรงค์นุรักษ์ (2558) กล่าวว่า การมีทัศนคติต่อการเป็นหนี้ในเชิงบวกมีโอกาสที่ระดับหนี้สินและภาวะการเป็นหนี้มากขึ้น

ปัจจัยด้านบริโภคนิยม

บริโภคนิยม หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคของบุคคลต่าง ๆ ที่มีการลอกเลียนแบบและตามแฟชั่นนิยม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่เกินความจำเป็นขั้นพื้นฐานจนก่อให้เกิดความฟุ่มเฟือย อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลมีพฤติกรรมการบริโภคนิยม ซื้อสินค้าตามคนอื่นหรือตามบุคคลรอบข้าง โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์และความจำเป็นของสินค้านั้นจะส่งผลให้เกิดการใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาระหนี้สินขึ้นได้ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ ศิริินภา โภคาพานิชย์ และ สัญญา เคนาภูมิ (2560) พบว่า ปัจจัยด้านบริโภคนิยมมีอิทธิพลต่อภาระหนี้สิน และสอดคล้องกับ ชนาภิวัฒน์ ชันทะ และสุ ภาศพรธณ ตั้งตรงไพโรจน์ (2564) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน เกิดจากการเข้าสู่ยุคโซเชียลมีเดียที่เทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบขาดการยับยั้งชั่งใจ การขาดความรู้ทางการเงินและการถูกดึงดูดด้วยโปรโมชั่นการผ่อนสินค้าอีกด้วย

ปัจจัยด้านสังคม

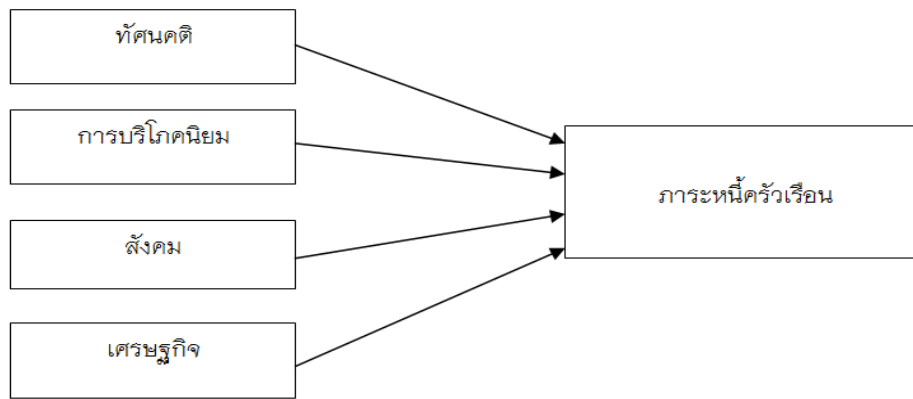
ลักษณะทางสังคมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อ ลักษณะทางสังคมประกอบด้วย กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาททางสังคม และสถานภาพของ ผู้ซื้อ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทางด้านสังคม เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่น หากบุคคลที่เราเคารพนับถือแสดงพฤติกรรมหรือกระทำการใดๆ ย่อมที่จะส่งผลให้ตัวเราอยากที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา หรือที่เรียกว่าเป็นพฤติกรรมการเลียนแบบ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ ศิริินภา โภคาพานิชย์ และ สัจญญา เคนาภูมิ (2560) พบว่าการได้รับ อิทธิพลทางด้านสังคมมีอิทธิพลต่อการเกิดภาระหนี้สินของเกษตรกร โดยเกษตรกรมีความต้องการ ขยายฐานะทางสังคมของตนเองขึ้น และจากงานวิจัยของ ลลิตา บุคดา (2559) ยังกล่าวว่า การเพิ่มขึ้นของภาระหนี้ครัวเรือนนั้นมีสาเหตุและแรงจูงใจในการก่อภาระหนี้มาจากปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยถูกกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ส่งผลให้ รายได้ครัวเรือนหายไปอย่างมาก ครัวเรือนจำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อพยุงกำลังซื้อ และรักษาระดับการ บริโภค สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้โดยเฉลี่ยจึงปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเกินระดับร้อยละ 30 จนทำให้ภาระหนี้กลายเป็นปัจจัยฉุดรั้งการบริโภคและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ ลลิตา บุคดา (2559) พบว่า การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนมี สาเหตุและแรงจูงใจมาจากปัจจัยทางด้านการเศรษฐกิจ ทั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจมีผลต่อการก่อหนี้ของ ภาคครัวเรือน และ โสมรค์ม จันทรรัตน์ และ คณะ (2563) พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด-19 ครัวเรือนเกษตรกรมีภาระหนี้สินสูง แรงงานตกงานหรือถูกลดเวลาทำงานและมีรายได้ที่ลดลง ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีอุปสรรคในการขายสินค้าเกษตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด และทฤษฎีที่ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือน และแนวทางการสร้างวินัยทางการเงินของเกษตรกร สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: พัฒนาจาก สุริยะ หาญพิชัย (2563), ศิริภา โกคาพานิชย์ และ สัญญา เคนาภูมิ (2560)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม พื้นที่วิจัย คือ ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากร คือ จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 6 หมู่บ้าน ที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรมากที่สุด 6 อันดับแรก จำนวนทั้งสิ้น 1,069 ครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง 6 หมู่บ้าน จำนวน 292 คน (ครัวเรือน) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1973) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน จากผู้นำชุมชน ๆ ละ 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบถามเป็นทั้งข้อคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือน ประเภทของภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือน แหล่งสินเชื่อ ระยะเวลาโดยเฉลี่ยของการมีภาระหนี้ครัวเรือน แนวโน้มของภาระหนี้ครัวเรือน (Checklist) ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ 1) ปัจจัยด้านทัศนคติ 2) ด้านการบริโภคนิยม 3) ด้านสังคม 4) ด้านเศรษฐกิจ และตัวแปรตาม คือ ภาระหนี้ครัวเรือน เป็นข้อคำถามแบบปลายปิด มีลักษณะเป็น Scale (Rating scale) และส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยที่จะต้องมิต่ำมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 จึงจะสามารถนำเครื่องมือนี้ไปใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูล (Nunnally, 1978) ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.85–0.94 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการแจกแจง

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

2. การสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้สร้างประเด็นคำถามและหัวข้ออภิปรายกลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้งข้อที่ 1 และ 2 โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (ค่า IOC) และให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ท่าน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาสนทนากลุ่มประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในการทำการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้วิจัย หลังการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ ออกเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษรด้วยตนเอง จัดข้อความที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือน 10,001-15,000 บาท เป็นภาระหนี้สินเพื่อการอุปโภคและบริโภค (สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่ออื่นๆ ที่มีแนวโน้มนำไปเพื่อการบริโภค) มีการกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบระยะเวลาโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ปี และมีแนวโน้มของภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ เทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น ($\bar{X} = 4.34$) เชื่อว่าการขอสินเชื่อจะทำให้ครอบครัวมีฐานะที่ดี ($\bar{X} = 4.24$) เชื่อว่าการก่อหนี้ได้เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือทางการเงิน ($\bar{X} = 4.20$) คิดว่าการมีสินค้าเหมือนกับบุคคลอื่นๆ จะทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคม ($\bar{X} = 4.08$) และคิดว่าการขอสินเชื่อจะทำให้ครอบครัวมีสภาพคล่องทางการเงิน ($\bar{X} = 4.00$)

ปัจจัยด้านการบริโภคนิยม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ชื้อสินค้าตามคนรอบข้าง ($\bar{X} = 4.35$) มักที่จะซื้อสินค้าครั้งละมากๆ จะได้ต้นทุนถูกลง ($\bar{X} = 4.27$) มักที่จะซื้อสินค้าตามแฟชั่นนิยม ($\bar{X} = 4.24$) มักจะซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ ($\bar{X} = 4.18$) และมักจะซื้อสินค้าออนไลน์ (Online) ($\bar{X} = 3.99$)

ปัจจัยด้านสังคม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ บุคคลรอบข้างมักจะชักชวนให้ซื้อสินค้า ($\bar{X} = 4.35$) มีการเข้าร่วมกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน ($\bar{X} = 4.25$) เลือกซื้อสินค้าตามบุคคลที่ท่านเคารพและนับถือ ($\bar{X} = 4.21$) การเข้าร่วมงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.10$) และเข้าร่วมการอบรมการสร้างอาชีพเสริมในชุมชน ($\bar{X} = 4.08$)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับการพยากรณ์ตามธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.35$) มีต้นทุนในการผลิตสินค้าเกษตรสูง ($\bar{X} = 4.24$) นำสินทรัพย์บางส่วนออกมาจำหน่ายในช่วงโควิด 19 ($\bar{X} = 4.20$) สินค้าทางการเกษตรมีราคาต่ำ ($\bar{X} = 4.17$) และรายได้และการจ้างงานในสถานการณ์โควิด 19 ลดลง ($\bar{X} = 4.13$)

ภาระหนี้ครัวเรือนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ หนี้จากการซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค ($\bar{X} = 4.37$) มีรายได้ลดลงแต่รายจ่ายคงที่หรือเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.32$) ในแต่ละเดือนท่านจะแบ่งเงินได้บางส่วนไว้ชำระหนี้ ($\bar{X} = 4.24$) ซื้อสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับตนเองและครอบครัว ($\bar{X} = 4.20$) และจะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาระหนี้สินครัวเรือน ($\bar{X} = 4.08$)

จากการทดสอบสมมติฐานตามสมการถดถอยเชิงเส้นภายใต้สมการ $y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4$ ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอย

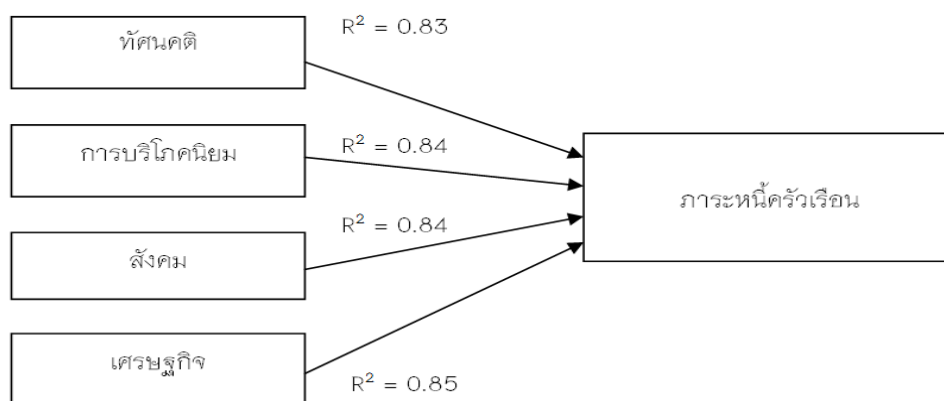
ตัวแปร	ภาระหนี้ครัวเรือน			
(x_1) ทัศนคติ	0.71*			
	(0.05)			
(x_2) การบริโภคนิยม	0.21*			
	(0.04)			
(x_3) สังคม	0.14*			
	(0.03)			
(x_4) เศรษฐกิจ	0.10*			
	(0.04)			
t	13.80	4.82	4.30	2.39
Tolerance	0.25	0.44	0.19	0.27
VIF	4.00	2.25	5.15	3.66
Std. Error of the Estimate	0.41	0.39	0.39	0.38
Adjusted R ²	0.83	0.84	0.84	0.85
Durbin-Watson	2.15	2.15	2.15	2.15

* p-value <.05 , Constant B = 2.33, Std. error = 0.02

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์ มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยตัวแปรต้นสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 85.00 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการบริโภคนิยม ด้านสังคม และด้านทัศนคติ ตามลำดับ โดยสามารถเขียนในรูปของสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$y = 2.33 + 0.71(x_1) + 0.21(x_2) + 0.14(x_3) + 0.10(x_4)$$

อีกทั้งยังสามารถแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติ การบริโภคนิยม สังคม และเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้ครัวเรือน ดังนั้น เกษตรกรควรมีการปรับแนวคิด ทัศนคติ การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยตามบุคคลรอบข้างหรือบุคคลที่ชื่นชอบ รวมไปถึงการรู้จักประเมินสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง เพื่อป้องกันการใช้จ่ายที่มากเกินไป อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นร่วมกันว่า การมีวินัยทางการเงินในตัวเองเป็นแนวทางในการแก้ไขภาระหนี้ครัวเรือน ซึ่งการสร้างวินัยทางการเงินนั้น ควรเริ่มจากการจัดอบรม อบรม และจัดโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการสร้างวินัยทางการเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น การหยุดกระปุก การฝากประจำกับกองทุนหมู่บ้านหรือธนาคาร เป็นต้น รวมไปถึงการบันทึกรายรับ-รายจ่าย การจัดสรรเงินออมและชำระวงในการใช้จ่ายหรือการก่อหนี้ โดยจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากการใช้บัตรเครดิต เป็นต้น อีกทั้งควรมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการเงินให้กับเกษตรกร เช่น การใช้งานแอปพลิเคชันการวางแผนการเงินของเกษตรกร การวางแผนค่าใช้จ่ายรายเดือน เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐบาลควรเร่งให้ความช่วยเหลือ เยียวยาแก่กลุ่มครัวเรือนของเกษตรกร และจัดปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโควิด-19

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือนจะมีประมาณ 10,001–15,000 บาท ซึ่งจะเป็นหนี้สินเพื่อการอุปโภค บริโภค โดยเกิดจากการกู้ยืมในระบบที่เป็นหนี้สินระยะสั้น และแนวโน้มของภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงสถานการณ์โควิด-19 จะสูงขึ้น และมีรายได้ลดลง เนื่องจากการโดนเลิกจ้างงานและทำการค้าขายหรือเปิดกิจการไม่ได้ อย่างไรก็ตามในแต่ละเดือนจะจัดสรรเงินได้บางส่วนไว้ชำระหนี้ ตลอดจนมีการขอผ่อนผันการชำระหนี้ในบางงวด และจะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาระหนี้สินครัวเรือนที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิรไท สันติประภพ (2564) และ โสมรต์มี จันทรัตน์ และคณะ (2560) กล่าวว่า ครัวเรือนไทยมีสุขภาพทางการเงินอ่อนแอ และมีพฤติกรรมการก่อหนี้ที่สูงขึ้น ซึ่งจะสะท้อนถึงการขาดภูมิคุ้มกันทางการเงินเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะความผันผวนของสภาวะภูมิอากาศและโรคระบาด การมีภาระหนี้ในระดับสูงและการถูกตามหนี้เป็นประจำจะส่งผลกระทบต่อความเครียด สุขภาวะ และประสิทธิภาพในการทำงาน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ครัวเรือนไทยในระดับฐานรากมีหนี้สินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์และสินเชื่อส่วนบุคคลเพื่อการอุปโภคบริโภคสูง ซึ่งหนี้กลุ่มนี้ที่มีภาระผ่อนส่งสูง และยังสอดคล้องกับ โสมรต์มี จันทรัตน์ และคณะ (2563) กล่าวว่า ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ครัวเรือนเกษตรมีภาระหนี้สินสูง มีแรงงานตกงานหรือถูกลดเวลาทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ครัวเรือนมีรายได้ลดลง ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีอุปสรรคในการขายสินค้าเกษตร เนื่องมาจากข้อจำกัดของระบบขนส่งซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการระงับการระบาด และการเปลี่ยนแปลงไปของช่องทางทางการขายสินค้าและพฤติกรรมผู้บริโภค ที่นิยมไปตลาดในชุมชนลดลง และเปลี่ยนไปซื้อของในซูเปอร์มาร์เก็ตมากขึ้น รายได้ที่ลดลงจากวิกฤตครั้งนี้ส่งผลทำให้การบริโภคของครัวเรือนลดลงในบางกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดในการรับมือต่อรายได้ที่ลดลง อีกทั้งครัวเรือนยังมีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคมากขึ้น เนื่องมาจากสินค้ามีราคาสูงขึ้น รายได้ที่ลดลงจากวิกฤตครั้งนี้ ยังส่งผลทำให้ครัวเรือนเริ่มมีปัญหาในการชำระหนี้ ตลอดจนทั้งครัวเรือนของเกษตรกรใช้เงินออมและการขายสินทรัพย์ในการรับมือกับผลกระทบจากวิกฤตครั้งนี้

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านบริโภคนิยม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น การซื้อสินค้าตามคนรอบข้างที่เคารพนับถือ การเข้าร่วมการอบรมสร้างอาชีพของกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน ผลผลิตทางการเกษตรที่จะได้รับจะขึ้นอยู่กับการทำตามธรรมชาติในแต่ละปี และมีต้นทุนในการผลิตที่สูง แต่กลับมีราคาที่ตกต่ำ รายได้และการจ้างงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลดลง ทั้งนี้จากการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ ชนาภิวัฒน์ ชันทะ และ สุภาคีพรพรณ ตั้งตรงไพโรจน์ (2564) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ครัวเรือน โดยคำว่า “ของมันต้องมี” และการเข้าสู่ยุคโซเชียลมีเดียที่เทคโนโลยีเข้า

มาอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบขาดการยับยั้งชั่งใจ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริินภา โกคาพานิชย์ และ สัญญา เคนาภูมิ (2560) กล่าวว่า ปัจจัยด้านบริโภคนิยมมีอิทธิพลต่อการหนีสิน และมีข้อเสนอแนะว่าไม่ควรบริโภคสินค้ามีราคาแพงเกินฐานะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยะ หาญพิชัย (2563) กล่าวว่า ปัจจัยทางสังคมเป็นปัจจัยสาเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราวรรณ ทองประจวบโชค และคณะ (2565) กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรมากที่สุด ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เกษตรกรควรมีการปรับแนวคิด ทัดคนคติ การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยตามบุคคลรอบข้างหรือบุคคลที่ชื่นชอบ รวมไปถึงการรู้จักประเมินสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง เพื่อป้องกันการใช้จ่ายที่มากเกินไป ซึ่งการมีวินัยทางการเงินในตัวเองจะเป็นแนวทางในการแก้ไขภาระหนี้ครัวเรือน โดยการสร้างวินัยทางการเงินนั้น ควรเริ่มจากการจัดอบรมรณรงค์ และจัดโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการสร้างวินัยทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การหยอดกระปุก การฝากประจำกับกองทุนหมู่บ้านหรือธนาคาร เป็นต้น รวมไปถึงการบันทึกรายรับ-รายจ่าย การจัดสรรเงินออมและข้อระวังในการใช้จ่ายหรือการก่อหนี้ โดยจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งควรมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการเงินให้กับเกษตรกร เช่น การใช้งานแอปพลิเคชันการวางแผนการเงินของเกษตรกร การวางแผนค่าใช้จ่ายรายเดือน เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐบาลควรเร่งให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่กลุ่มครัวเรือนของเกษตรกร และขจัดปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโควิด-19 สอดคล้องกับ กวิน มุลิกา, สุชนนี เมธิโยธิน และ บรรพต วิรุณราช (2562) ที่กล่าวว่า แนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทยนั้น ควรส่งเสริมการสร้างวินัยทางการเงินและให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสอดคล้องกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2562) กล่าวว่า วินัยทางการเงินเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินที่ดี คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย การมีวินัยทางการเงินของครัวเรือน การได้รับความรู้ทางการเงิน รวมถึงการปรับโครงสร้างหนี้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ โสมรัตน์ จันทรัตน์ และคณะ (2563) กล่าวว่า ภาครัฐบาลควรมีนโยบายเยียวยาแก่ครัวเรือนภาคเกษตรกร เพื่อลดผลกระทบต่อการพัฒนาของครัวเรือนในระยะยาว และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตรไทยในระบบเศรษฐกิจหลังวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติ การบริโภคนิยม สังคม และเศรษฐกิจ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกร และจากการสนทนากลุ่มยังพบว่า ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการด้วยการมีวินัยทางการเงินในตัวเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนเกษตรกร

สรุป

ผลการวิจัย พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายหนี้ครัวเรือนในแต่ละเดือน 10,001-15,000 บาท เป็นภาระหนี้สินเพื่อการอุปโภคและบริโภค มีการกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบระยะเวลาโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ปี และมีแนวโน้มของภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 สูงขึ้น อีกทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการบริโภคนิยม ด้านสังคม และด้านทัศนคติ ซึ่งจากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ยังพบว่า ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการด้วยการมีวินัยทางการเงินในตัวเองอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 มากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชนควรมีการเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจของประเภทให้กลับมาฟื้นตัวโดยเร็ว รวมไปถึงการเร่งแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อีกทั้งควรมีการจัดอบรมสัมมนา อบรมรณรงค์ ปลุกฝังให้คนในชุมชนมีวินัยทางการเงิน ให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีทางการเงินสมัยใหม่สำหรับการสร้างวินัยทางการเงินให้กับเกษตรกร รวมไปถึงการจัดโครงการเกี่ยวกับการสร้างวินัยทางการเงินให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การออมเงินวันละ 1 บาท การจัดสรรเงินออมในทุก ๆ เดือน การแข่งขันการสร้างวินัยทางการเงินผ่านเทคโนโลยีโดยใช้แอปพลิเคชันทางการเงิน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับวินัยทางการเงิน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการจัดอบรม สัมมนาให้ความรู้ให้ควรให้ความสำคัญกับการจัดการการสร้างวินัยทางการเงินผ่านเทคโนโลยีโดยใช้แอปพลิเคชันทางการเงินอย่างเป็นระบบ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำวินัยทางการเงินเข้ามาเป็นตัวแปรใน

การศึกษา อีกทั้งการนำผลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษามาข้างต้น ไปศึกษาต่อในแง่ของแนวทางการแก้ไข
ปัญหานี้สินครัวเรือนหรือการสร้างอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรในชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กวิน มุลิกา, สุชนนี เมธิโยธิน และ บรรพต วิรุณราช. (2562). แนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทย.

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(1), 111-125.

จิราวรรณ ทองประจวบโชค, วิจิตรา ศรีสอน, สันฐาน ชยนนท์ และ สุระสิทธิ์ ทิพรรัตน์. (2565).

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรประเภทการประมงน้ำจืด จากการแพร่ระบาดของโรค

โควิด-19 ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 4(2), 19-30.

ชนาภิวัฒน์ ชันทะ และ สุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2564). หนี้ครัวเรือนไทยกับแนวทางแก้ไขให้

ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 8(1), 131-

145.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). วินัยทางการเงินของครัวเรือนไทยและบทบาทของ ธปท. ในการ

แก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.bot.or.th/thai/monetarypolicy/monetpolicycommittee/mpr/box_mpr/box_2_3_mpr_th_mar19.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). หนี้ครัวเรือน: ปัญหาที่ทุกคนต้องร่วมด้วยช่วยกันแก้. สืบค้นเมื่อ 18

มกราคม 2565, จาก [https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles](https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Jan2022-2.aspx)

/Pages/Article_18Jan2022-2.aspx

ปัทมปวีณ รณรงค์นุรักษ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และ

มันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี(วิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลลิตา บุตดา. (2559). หนี้ภาคครัวเรือนกับวัฏจักรธุรกิจไทย(การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรเศรษฐศาสตร

มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิโร ไสน์ติประภพ. (2564). ทางออกจากการบังคับหนี้ครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก

<https://thaipublica.org/2021/04/veerathai-48-2/>

วิชญ์ อรรถวานิช, โสมรัตน์ จันทรัตน์, จิรัฐ เจนพิงพรม, ภูมิสิทธิ์ มหาสุวีระชัย และ กรรณิการ์

ธรรมพานิชวงศ์. (2562). ฟาร์ม เกษตรกร และเกษตรกรรวม: มุมมองผ่านข้อมูลและข้อมูล

เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.pier.or.th/files/dp/pier_dp_122.pdf

ศิรินภา โภคาพานิชย์ และ สัญญา เคณาภูมิ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร

อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ), 192-201.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). หนี้ครัวเรือน 2564 แนวโน้มสูงต่อเนื่อง คาด... ขยายตัวในกรอบ

89-91% ต่อ GDP. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/pages/debt-fb-05-04-2021.aspx>

สุริยะ หาญพิชัย (2563). หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย: สถานภาพความรู้ปัจจุบันและข้อสังเกตบางประการ. วารสารการพัฒนารการเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่, 5(2), 191-213.

สุริยะ หาญพิชัย, เณลิมพล จตุพร และ วสุ สุวรรณวิหค. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดลพบุรี. วารสารการพัฒนารการเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่, 5(5), 309-320.

โสมรัตน์ จันทรัตน์, อัจฉนา ลำช้า, กฤษณ์เลิศ สัมพันธ์รักษ์, และ ภูมิใจ ตั้งสวัสดิรัตน์. (2560).

X-RAY พฤติกรรมการกู้ยืมของคนไทยผ่าน BIG DATA ของเครดิตบูโร. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2017/14/>

โสมรัตน์ จันทรัตน์, อัจฉนา ลำช้า, ลัทพร รัตนวรารักษ์, ชนกานต์ ฤทธิพนธ์, ณรงค์ฤทธิ์ อุดุลย์ฐานานุศักดิ์ และ บุญธิดา เสี่ยงมเนตร. (2563). ครัวเรือนเกษตรไทยในวิกฤติโควิด-19.

สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2020/11/>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). จำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://farmerone.org:9502/analytics/saw.dll?portal>

เสาวณี จันทะพงษ์, ประภัสสร เพ็ญน้อย และ สุพิชา พันธเสน. (2564). การกิจแก้หนี้ประชาชน: เพื่อบรรเทาผลกระทบจากโควิด-19 สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำ (ตอน 1).

สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.bot.or.th/ThaiResearchAndPublications/articles/Pages/Article_3Aug2021.aspx

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.